

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างมารดาครรภ์แรกที่ทำงานนอกบ้านที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับมารดาที่ได้รับการดูแลปกติ ในโรงพยาบาลบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 10 ราย กลุ่มควบคุม 10 ราย เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม 2550 ถึง เดือนมีนาคม 2551 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยายโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. การวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
3. ปัญหาและอุปสรรค

ส่วนที่ 2 ระยะเวลาและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบระยะเวลาและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มารดาในกลุ่มทดลองทั้งหมดจำนวน 10 คนมีอายุเฉลี่ย 23.80 ปี ($S.D. = 5.35$, range = 17-33) ทุกคนมีสถานภาพสมรสคู่ และนับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับสูงสุดชั้น มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญาตรีจำนวน 5 คน, 3 คน และ 2 คนตามลำดับ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.10 คน ($S.D. = 1.85$, range = 2-8) ผู้ช่วยเหลือในการดูแลบุตร ได้แก่ ญาติ และการจ้างพี่เลี้ยงมาเลี้ยงที่บ้าน จำนวนอย่างละ 4 คน ประกอบอาชีพ เป็นลูกจ้างในร้านอาหาร/ สถานบันเทิงมากที่สุดจำนวน 3 คน รองลงไปเป็น ลูกจ้างในบริษัท พนักงานโรงแรม พนักงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ อาชีพละ 2 คน เท่ากัน ลักษณะงาน เป็นงานประจำ ช่วงเวลาเช้า 8 คน และงานเป็นกะหรือเวรผลัด 2 คน ระหว่างการทำงาน มีเวลาพักช่วง กลางวัน 5 คน เวลาใดก็ได้ 4 คน และช่วงบ่าย 1 คน ระยะเวลาที่มีสิทธิลาคลอดจากมากที่สุดคือ 3 เดือน จำนวน 6 คน และมากกว่า 3 เดือน จำนวน 3 คน ตามลำดับ และระยะเวลาที่ตั้งใจลามากที่สุดคือ 3 เดือน จำนวน 5 คน และมากกว่า 3 เดือน จำนวน 3 คน กลุ่มตัวอย่าง 6 คน มีรายได้

พอเพียง รายได้เฉลี่ย/ เดือนของครอบครัว 23,108 บาท ($S.D. = 14,738.60$, range = 4500-60,000)

ทารกแรกเกิดในกลุ่มทดลองมีน้ำหนักเฉลี่ย 2,710 กรัม ($S.D. = 425.44$, range = 2050-3250) อายุครรภ์เมื่อคลอด เฉลี่ย 37.80 สัปดาห์ ($S.D. = 1.61$, range = 36-41)

มารดาในกลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย 22.80 ปี ($S.D. = 3.88$, range = 18-30) มีสถานภาพสมรสคู่ 9 คนเป็นหม้าย 1 คน นับถือศาสนาพุทธ 9 คน อิสลาม 1 คน จบการศึกษาสูงสุดชั้นมัธยมศึกษา 7 คน ปริญญาตรี 3 คน จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.20 คน ($S.D. = 1.75$, range = 2-8) มีญาติเป็นผู้ช่วยเหลือในการดูแลบุตร 7 คน และสามีช่วยเหลือในการดูแลบุตร 3 คน กลุ่มตัวอย่าง 3 คนประกอบอาชีพ เป็นลูกจ้างในร้านอาหาร/ สถานบันเทิง ประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ 3 คน เป็น ลูกจ้างในบริษัท พนักงานโรงแรม อย่างละ 2 คนเท่ากัน ลักษณะงาน เป็นงานประจำ ช่วงเวลาเช้า 8 คน และงานเป็นกะหรือเวรผลัด 2 คน ระหว่างการทำงานมีเวลาพักช่วง กลางวัน 5 คน เวลาใดก็ได้ 5 คน ระยะเวลาที่มีสิทธิลาคลอด 3 เดือน จำนวน 7 คน, 2 เดือน จำนวน 2 คน และ 1 เดือน 18 คน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่าง 7 คนตั้งใจลาคลอด 3 เดือน อีก 2 คนตั้งใจลาคลอด 2 เดือน และตั้งใจลาคลอด 1 เดือน 1 คน กลุ่มตัวอย่าง 8 คนมีรายได้พอเพียง รายได้เฉลี่ย/ เดือนของครอบครัวเท่ากับ 30,120 บาท ($S.D. = 23851.85$, range = 8000-76000) ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักเฉลี่ย 2,930 กรัม ($S.D. = 510.01$, range = 1850-3600) อายุครรภ์เมื่อคลอด เฉลี่ย 38.40 สัปดาห์ ($S.D. = 1.71$, range = 36-41) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัย ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง ($n = 10$)	กลุ่มควบคุม ($n = 10$)
	จำนวน	จำนวน
อายุ (ปี)	$M = 23.80$ ($S.D. = 5.35$, range = 17-33)	$M = 22.80$ ($S.D. = 3.88$, range = 18-30)
สถานภาพสมรส		
คู่	10	9
ม้าย	0	1
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษา	5	7
อนุปริญญา	3	0
ปริญญาตรี	2	3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง ($n = 10$)	กลุ่มควบคุม ($n = 10$)
	จำนวน	จำนวน
การนับถือศาสนา		
พุทธ	10	9
อิสลาม	0	1
จำนวนสมาชิกในบ้านเดียวกัน	$M = 4.10$ ($S.D. = 1.85$, range = 2-8)	$M = 4.20$ ($S.D. = 1.75$, range = 2-8)
ผู้ช่วยเหลือในการดูแลบุตร		
สามี	1	3
ญาติ	4	7
จ้างพี่เลี้ยงมาเลี้ยงที่บ้าน	4	0
ฝากเลี้ยงที่เนอสเซอรี่	1	0
อาชีพ		
ลูกจ้างในบริษัท	2	2
พนักงานโรงแรม	2	2
ลูกจ้าง/ร้านอาหาร/สถานบันเทิง	3	3
พนักงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	0
อิสระ	1	3
ลักษณะงาน		
งานประจำ ช่วงเวลาเช้า	8	8
งานเป็นกะหรือเวรผลัด	2	2
เวลาพักระหว่างการทำงาน		
พักกลางวัน	5	5
พักตอนบ่าย	1	0
พักเวลาใดก็ได้	4	5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง ($n = 10$)	กลุ่มควบคุม ($n = 10$)
	จำนวน	จำนวน
ระยะเวลาที่มีสิทธิลาคลอด		
1 เดือน	0	1
1.5 เดือน	1	0
2 เดือน	1	2
3 เดือน	6	7
มากกว่า 3 เดือน	2	0
ระยะเวลาที่ตั้งใจลาคลอด		
1 เดือน	1	1
2 เดือน	1	2
3 เดือน	5	7
มากกว่า 3 เดือน	3	0
ความเพียงพอของรายได้		
พอเพียง	6	8
ไม่พอเพียง	4	2
รายได้ครอบครัวเฉลี่ย/เดือน (บาท)	$M = 23108.0$ ($S.D. = 14738.60$ range = 4500-60000)	$M = 30120.0$ ($S.D. = 23851.85$ range = 8000-76000)
น้ำหนักทารกแรกเกิด (กรัม)	$M = 2710.0$ ($S.D. = 425.44$, range = 2050-3250)	$M = 2930.0$ ($S.D. = 510.01$, range = 1850-3600)
อายุครรภ์เมื่อคลอด (สัปดาห์)	$M = 37.80$ ($S.D. = 1.61$, range = 36-41)	$M = 38.40$ ($S.D. = 1.71$, range = 36-41)
วิธีการคลอด		
คลอด ปกติ	9	5
ผ่าคลอดทางหน้าท้อง	1	2
ใช้เครื่องดูดสุญญากาศ	0	3

2. การวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กลุ่มทดลอง มีการวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยให้เหตุผลที่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมดังนี้ ทราบว่านมแม่มีอาหารครบถ้วน มีประโยชน์จึงอยากให้กินนมแม่ให้นานที่สุดอยากให้ลูกแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค ปลอดภัยจากเชื้อโรค ไม่เจ็บป่วย ประหยัดค่าใช้จ่าย อยากให้ลูกฉลาด ให้ลูกรู้สึกอบอุ่น สร้างความผูกพันระหว่างแม่ลูก มีตัวอย่างที่ดีจากเพื่อน ในส่วนของปัญหาและอุปสรรค ที่คาดว่าจะทำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ได้จากมากไปน้อย คือกลัวน้ำนมไม่พอ ไม่มีคนช่วยเลี้ยง กลัวเด็กติดนมแม่ ไม่ดูคนอื่น ไม่ยอมดูคนอื่น ขาดกลับไปทำงาน สำหรับผู้ที่ให้คำปรึกษา เกี่ยวการวางแผนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อกลับไปทำงาน ส่วนใหญ่ได้แก่บุคคลในครอบครัวได้แก่ มารดาตนเอง มารดาสามี พี่น้อง และบุคคลรอบข้าง เช่น เพื่อนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเฉพาะพยาบาลห้องคลอด ความคิดเห็นของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนให้นมลูกเมื่อกลับไปทำงาน พบว่าเป็นกลุ่มเพื่อนที่ทำงานและญาติ ๆ ซึ่งเห็นว่าดีและสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัวมากที่สุดคือการให้กำลังใจ การช่วยทำงานบ้านเตรียมอาหาร การช่วยดูแลลูก และการจัดหาอาหารบำรุงร่างกาย

กลุ่มควบคุม ให้เหตุผลที่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมดังนี้ อยากให้ลูกแข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรค ปลอดภัยจากเชื้อโรค ไม่เจ็บป่วย เชื่อว่านมแม่อย่างเดียวเพียงพอต่อความต้องการของลูก อยากให้ลูกฉลาด ประหยัดค่าใช้จ่าย ให้ลูกรู้สึกอบอุ่น ปัญหาและอุปสรรคที่คาดว่าจะทำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ได้จากมากไปน้อย คือต้องไปทำงาน กลัวน้ำนมไม่พอ แม่ตัวเล็กกลัวน้ำนมไม่พอ ไม่สะดวกในการบีบน้ำนมและไม่มีคนช่วยเลี้ยง ผู้ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เมื่อกลับไปทำงานส่วนใหญ่ได้แก่มารดาตนเอง เพื่อน สามี ย่า ญาติ ๆ พยาบาลที่ห้องคลอด ความคิดเห็นของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนให้นมลูกเมื่อกลับไปทำงาน พบว่าเป็น มารดา สามี ญาติ และเพื่อน ๆ เห็นว่าดี สนับสนุนให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่นาน ๆ การสนับสนุนที่ได้รับจากครอบครัวมากที่สุดคือการช่วยดูแลลูก การช่วยทำงานบ้านเตรียมอาหารให้กำลังใจ

3. ปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กลุ่มทดลอง จากการประเมินปัญหาเป็นระยะ พบว่า มีปัญหาในระยะแรก คือ น้ำนมยังไม่ไหลและมารดาให้นมบุตรไม่ถูกต้อง สัปดาห์ที่ 1 และ 2 พบปัญหาในเรื่องเต้านมคัด 2 ราย และหัวนมเป็นแผล 2 ราย ลูกร้องกวน ญาติ (ยาย) ต้องการให้หลานได้กินน้ำผึ้งเพื่อที่จะได้ดูนมได้ดี และทารกตัวเหลือง ญาติแนะนำให้กินน้ำตามเพื่อลดอาการตัวเหลือง สัปดาห์ที่ 8 พบปัญหา มารดาบอกว่าน้ำนมออกน้อยเพราะลูกดูดบ่อยทำให้ไม่สามารถบีบน้ำนมได้ มารดาขังบีบไม่ถูกวิธี และลูกดูดนมบ่อยทำให้ตนเองไม่ค่อยมีเวลาว่าง ไม่พบปัญหาการเจ็บป่วยของลูก

ในกลุ่มควบคุม สอบถามปัญหาย้อนหลัง พบว่าปัญหาส่วนใหญ่จะเกิดช่วงสัปดาห์แรก เช่น หิวนมเป็นแผล 1 ราย และปัญหาส่วนใหญ่เกิดในระยะหลัง เช่น มารดา 1 ท่าน สามีต้องไปเป็นทหารเกณฑ์ หลังคลอด 1 เดือน มารดาจึงต้องไปทำงานและฝากลูกไว้กับแม่สามี ทำให้ต้องเปลี่ยนให้ลูกดูนมจากขวดและเปลี่ยนเป็นนมผสมในเวลาต่อมา มารดาอีก 2 ท่าน บอกว่าบุตรไม่ค่อยดูนม ลองให้นมผสมเพิ่มแล้วลูกดูดได้ จึงให้ดูนมแม่และนมผสมที่อายุ 2 เดือนมารดาอีก 1 ท่าน ไม่มีคนเลี้ยงลูกจึงส่ง ไปอยู่กับยาย ยายให้หัดเลี้ยงลูกด้วยขวดนมก่อนเพราะกลัวว่าเด็กจะติดนมแม่ ไม่พบปัญหาการเจ็บป่วยของลูก

ส่วนที่ 2 ระยะเวลาและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

มารดากลุ่มทดลอง มีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเฉลี่ยเท่ากับ 3.0 เดือน ($S.D. = 0$, range = 3-0) และมีคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมเท่ากับ 92.40 ($S.D. = 9.34$, range = 79-112) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคะแนนด้านวิธีการให้นมแม่ที่ถูกต้องเท่ากับ 20.80 ($S.D. = 1.87$, range = 27-32) ด้านการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้นมแม่ เท่ากับ 8.80 ($S.D. = 4.24$, range = 5-17) ด้านการเตรียมความพร้อมในการให้นมแม่เมื่อกลับไปทำงาน เท่ากับ 19.4 ($S.D. = 3.2$, range = 12-25) ด้านการบีบและการเก็บรักษาน้ำนมเท่ากับ 23.00 ($S.D. = 5.79$, range = 9-31) และด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวเท่ากับ 12.40 ($S.D. = 2.12$, range = 8-15)

มารดากลุ่มควบคุม มีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เฉลี่ยเท่ากับ 2.2 เดือน ($S.D. = .91$, range = 1-3) และมีคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมเท่ากับ 83.80 ($S.D. = 13.91$, range = 68-115) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคะแนนด้านวิธีการให้นมแม่ที่ถูกต้องเท่ากับ 29.60 ($S.D. = 3.17$, range = 24-35) ด้านการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการให้นมแม่ เท่ากับ 10.00 ($S.D. = 3.09$, range = 6-15) ด้านการเตรียมความพร้อมในการให้นมแม่เมื่อกลับไปทำงานเท่ากับ 18.10 ($S.D. = 4.68$, range = 8-26) ด้านการบีบและการเก็บรักษาน้ำนมเท่ากับ 13.80 ($S.D. = 5.57$, range = 9-24) และด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวเท่ากับ 12.30 ($S.D. = 2.5$, range = 8-15) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของระยะเวลาและพฤติกรรมการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่โดยรวม และรายด้าน ของกลุ่มตัวอย่าง

เลี้ยงลูกด้วยนมแม่	กลุ่มทดลอง ($n = 10$)			กลุ่มควบคุม ($n = 10$)		
	<i>M</i>	<i>S.D.</i>	range	<i>M</i>	<i>S.D.</i>	range
ระยะเวลา (เดือน)	3.0	0.0	3-3	2.2	.91	1-3
พฤติกรรมโดยรวม	92.40	9.34	79-112	83.80	13.91	68-115
รายด้าน						
- วิธีการให้นมแม่ที่ถูกต้อง	28.80	1.87	27-32	29.60	3.17	24-35
- การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ การให้นมแม่	8.80	4.24	5-17	10.00	3.09	6-15
- การเตรียมความพร้อมในการให้ นมแม่เมื่อกลับไปทำงาน	19.40	3.20	12-25	18.10	4.68	8-26
- การบีบและการเก็บรักษาน้ำนม	23.00	5.79	9-31	13.80	5.57	9-24
- การมีส่วนร่วมของครอบครัว	12.40	2.12	8-15	12.30	2.58	8-15

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบระยะเวลาและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เปรียบเทียบระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบแมน-วิทนีย์ ยู พบว่าค่า Z เท่ากับ 2.49 ($p < .001$) แสดงว่ามารดาในกลุ่มทดลอง มีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 3

เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบแมน-วิทนีย์ ยู พบว่าค่า Z เท่ากับ 1.97 ($p < .05$) แสดงว่ามารดาในกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (เดือน)			Mann-Whitney U
	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>S.D.</i>	<i>Z</i>
ทดลอง	10	3.0	0.0	
ควบคุม	10	2.2	0.91	-2.49***

*** ($p < .001$)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่			Mann-Whitney U
	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>S.D.</i>	<i>Z</i>
ทดลอง	10	92.40	9.34	
ควบคุม	10	83.80	13.91	-1.97*

* ($p < .05$)